

Ludvig Holberg: Jeppe på bjerget, akt 2, scene 2-3

Scene 2

På scenen: Kammertjener, en lakaj og Jeppe.

Jeg ønsker deres nåde en lyksalig morgen, her er slåbrokken, hvis deres nåde vil stå op.

Erik – spring ud efter håndklædet og vandbækkenet.

Jeppe:

Ak velbyrdige hr. kammertjener, jeg vil gerne stå op, men jeg beder, at i intet ondt vil gøre mig.

Kammertjeneren:

Gud bevare os fra at gøre Herren ondt.

Jeppe:

Ak! Førend I slår mig ihjel, vil I da ikke gøre mig den tjeneste at sige mig hvem jeg er?

Kammertjeneren:

Ved ikke Herren, hvem han er? (Eller: Ved Herren ikke hvem han er?)

Jeppe:

I går var jeg Jeppe på Bjerget, men i dag – Ak! Jeg ved ikke hvad jeg skal sige.

Kammertjeneren:

Det er os kært, at Herren er i så godt humør i dag, at han laver sjov, men Gud bevare os, hvorfor græder deres nåde?

Jeppe:

Jeg er ikke deres nåde – det kan jeg sværge højt og helligt på; For så vidt som jeg kan hiuske, så er jeg Jeppe Nielsen på Bjerget en af baronens bønder, hvis I sender bud efter min hustru, skal I nok få det bekræftet: men lad hende ikke tage mester Erik med sig.

Lakajen:

Det er sært, hvad er dog dette? Er herren ikke rigtigt vågen; for han plejer jo aldrig at skæmte

således.

Jeppes:

Om jeg er vågen eller ej, det skal jeg ikke kunde sige; men det ved jeg og kan sige, at jeg er en af baronens bønder, som hedder Jeppe på Bjerget, og jeg aldrig har været enten baron eller greve min livstid.

Kammertjeneren:

Erik! Hvad kan dette være? Jeg er bange for at herren er blevet syg.

Erik:

Jeg bilder mig ind, at han går i Søvn; thi det sker ofte, at folk står op af sengen, klæder sig på, taler, æder, og drikker i søvn.

Kammertjeneren:

Nej Erik. Jeg mærker, at Herren fantaserer af en sygdom, spring straks efter et par doktorer - Ak! Deres nåde gør sig sådanne tanker, at deres nåde jager Forskrækkelse i det hele hus. Kender deres nåde ikke mig?

Jeppes:

Jeg kender ikke mig selv; hvorledes skulle jeg da kende jer?

Kammertjeneren:

Ak! er det muligt? at jeg skal høre sådanne ord af min nådige herres mund, og se ham udi sådan tilstand? Ak! vort ulyksalige hus, som bliver plaget af sådan noget hekseri! Kan herren ikke erindre hvad han gjorde igår, da han red på jagt?

Jeppes:

Jeg har aldrig været enten jæger eller krybskytte; thi jeg ved, at det er Bremerholms arbejde; aldrig nogen sjæl skal kunne overbevise mig om, at have jaget en hare på herrens gods.

Kammertjeneren:

Ak! Nådige herre! Jeg var jo selv med ham på jagt i går.

Jeppe:

I går sad jeg hos Jacob Skomagere's sted, og drak for 12 skilling brændevin. Hvordan kunne jeg da være på jagt?

Kammertjeneren:

Ak! jeg besværer nådige herre på min blotte knæ, at han lader sådan snak fare. Erik! Blev der sendt bud efter doktorerne?

Erik:

Ja! de kommer nok straks.

Kammertjeneren:

Lad os da få herren i sin Slåbrok; thi, måske, når han kommer ud i luften, bliver det bedre med ham. Vil herren behage at iføre sig sin Slåbrok?

Jeppe:

Hjertelig gerne. I må gøre med mig, hvad jer lyster; når I kun ikke vil slå mig ihjel; thi jeg er så uskyldig, som det barn der ligger i mors liv.

Scene 3

Tilstede: 2 doktorer, Jeppe, Kammertjeneren, Erik.

1. doktor:

Vi hører med største smerte, at herren er utilpas.

Kammertjeneren:

Ak ja! Hr. doktor! han er i en elendig tilstand.

2. doktor:

Hvordan er det fat nådige herre?

Jeppe:

Ret vel! jeg er alene noget tørstig af det brændevin, jeg fik hos Jacob Skomager i går: vil I kun give mig et krus øl, og lade mig gå, så må mand gerne hænge jer og alle doktorer op, thi jeg behøver ingen medicin.

1. doktor:

Det kalder jeg ret at fantasere hr. kollega.

2. doktor:

Jo stærkere det er, jo snarere vil det udrase, lad os føle herrens puls. *Qvid tibi videtur Domine Frater?*

1. doktor:

Jeg holder på, at han straks må årelades.

2. doktor:

Jeg er ikke af den tanke; thi slige underlige svagheder må kureres på en anden måde. Herren har haft en fæl og sælsom drøm, som har bragt blodet udi bevægelse, og forvirret hjernen således, at han bilder sig ind at være en bonde. Vi må søge at divertere [underholde] herren med de ting, som han plejer at have mest behag udi, give ham de vine og den spise, som han bedst finder smag udi, og spille for ham de stykker, som han helst gider hørt. (*En lystig musik begyndes.*)

Kammertjeneren:

Det var jo herrens yndlingsstykke?

Jeppe:

Kan nok være. Har man altid sådan lystighed her på gården?

Kammertjeneren:

Så tit herren behager; thi han giver os alle kost og løn.

Jeppe:

Men det er underligt, at jeg kan ikke komme ihu, hvad jeg har gjort tilforn [tidligere].

1. doktor:

Sygdommen fører det med sig, deres nåde, at man forglemmer alt hvad man har gjort [tidligere].

Jeg erindrer mig, at for nogle år siden en af mine naboer af stærk drik blev således forvirret, at han i to dage bildte sig ind at være uden hoved.

Jeppe:

Jeg var tilfreds, hvis birkedommeren Christoffer ville gøre det samme, men han må have en sygdom, som er lige tvert imod [modsat] denne; thi han bilder sig ind at have et stort hoved; hvorvel han haver slet intet, som man kan mærke af hans domme. (*De leer alle deraf ha ha ha.*)

2. doktor:

Det er en fornøjelse at høre herren skæmte. Men, for at komme tilbage til historien, da gik den samme mand hele byen over, og spurgte folk om ingen havde fundet hans hoved, som han havde tabt, men han kom sig lykkelig igen, og er denne stund klokke i Jylland.

Jeppe:

Det kunne han jo blive, omendskiønt [selvom] han havde ikke fundet sit hoved igen. (*De leer atter ha ha ha.*)

1. doktor:

Kan hr. kollega ikke erindre sig den historie, som skete for 10 år siden med den mand, der bildte sig ind, at der var fuldt af fluer i hans hovede, og kunne ikke komme af de griller [påfund/indfald], hvormeget man talede for ham, indtil en fornuftig doktor kurerede ham på sådan måde: han lagde et plaster over hans hoved, som var bestrøet med døde fluer, hvilket da han efter nogen tids forløb trak af, og viste den syge fluerne, bildte han sig ind, at de var udtrukne af hans hoved, og blev derover frisk igen. Jeg har også hørt om en anden mand, der efter en lang feber faldt udi de griller, at, hvis han kastede sit vand fra sig, skulle landet forgå af en flod. Ingen kunde få ham af de tanker; thi han sagde sig at ville dø for det gemeene [almene] bedste. Han blev kureret på sådan manér; man skikkede [sendte] bud til ham som fra kommandanten, at, såsom byen frygtede sig for en belejring, og der var ikke vand i gravene, han da ville fylde dem, for at hindre fjenden adgang til byen, hvorudover den syge blev glad, at han kunne tjene både sit fædreland og sig selv med, og blev så skilt både fra sit vand og sin sygdom.

2. doktor:

Jeg kan fremføre et eksempel fra en anden historie, som er passeret i Tyskland. En adelsmand kom engang udi et Værtshus; hvor, da hand havde spiset, og ville gå til sengs, hang han sin guldkæde, som han plejede at bære om halsen, på væggen i herberget. Værten gav nøje agt derpå, fuldte ham til sengs, og ønskede ham en god nat; men da han fornemmede, at adelsmanden sov, sneg han sig

ind udi kammeret, og tog 60 led bort af kæden, og hang den så på væggen igen. Gæsten står op om morgenen, lader sin hest sadle, og ifører sig sine klæder. Men da han skulle binde kæden om halsen, fornemmede han at den havde mistet den halve del af sin længde, begynder derfor at råbe, at han var bestjålet. Værten, som stod uden for døren og lurede, løber straks ind, og lader ligesom han bliver ganske forskrækket, råbende Ak! hvilken skrækkelig forandring! da gæsten spurgte ham, hvorfor han sådan tog afsted [opførte sig], sagde han: Ak min herre! Jeres hovede er blevet dobbelt så stort, som det var i går. Hvorpå han bar frem et falsk spejl, som viste ting dobbelt så store, som de er i sig selv. Da nu adelsmanden så sit hovede så stort i spejlet, faldt han i gråd og sagde: Ak! nu mærker jeg årsagen, til at min kæde er bleven så kort. Hvorpå han satte sig på sin hest, svøbte hovedet i sin kappe, at ingen skulle se det på vejen. Der siges, at han siden mange dage holdt sig hjemme, og ikke kunne komme af de griller, men troede, at kæden ikke var bleven for kort, men hovedet for stort.

1. doktor:

Der ere utallige eksempler på sådanne indbildinger, jeg erindrer også at have hørt tale om een, der bildte sig ind, at hans næse var 10 fod lang, og advarede alle, som mødte ham, at de ikke skulle komme for nær.

2. doktor:

Domine Frater har vel hørt historien om den mand, der bildte sig ind, at han var død. En ung person faldt udi de griller, at han var død, og derfor lagde sig på en ligbåre, og ville hverken æde eller drikke. Hans venner forestillede ham sådan dårlighed, og brugte alle kunster for at få ham til at æde, men forgæves; thi han afviste dem kun med latter, foregivende, at det var mod alle regler for døde folk at æde og drikke. Endelig påtog sig en erfaren mand i medicinen at kurere ham på en underlig måde: Han fik en Tjener til også at udgive sig for død, og lade sig med stads [ligtog] udføre til samme sted, hvor den syge lå. Disse tvende lå længe først og så på hinanden. Omsider begynte den syge at spørge den anden ad, hvorfor han var didkommen [kommet derhen], hvilken svarede: fordi han var død. Dernæst begynte de at spørge hinanden om måden på hvilken de var døde, hvilket enhver vidtløftigt fortalte. Derpå kommer nogle, som dertil var bestilte, og bringer den sidste sit aftensmåltid til, hvorved han rejste sig af kisten, og gjorde et godt måltid, sigende til den anden: skal du ikke også snart spise? den syge forundrer sig derover og spurgte, om det kunne stå en død mand an at spise, men fik til svar, at, dersom han ikke spisede, kunne han ikke længe være død. Han lod sig derfor overtale først at spise med den anden, siden sove, stå op, klæde sig på, ja han efterabede den anden i alting, indtil han også blev levende igen og klog med ham. Jeg kunde give

utallige flere eksempler på sådane sælsomme indbildinger. Således er det også gået til denne gang med nådige herre, at han indbilder sig at være en fattig bonde. Men herren må slå de tanker af sit sind, så bliver han straks frisk igen.

Jeppe:

Men mon det kan være muligt, at det er af indbilding?

Doktorerne:

Javist! Herren har hørt af disse historier hvad indbildinger kan gøre.

Jeppe:

Er jeg da ikke Jeppe på Bierget?

Doktorerne:

Nej vist.

Jeppe:

Er da ikke den onde Nille min kone?

Doktorerne:

Ingenlunde; thi herren er enkemand.

Jeppe:

Er det og lutter indbilding, at hun har en krabask [pisk], som hedder mester Erik?

Doktorerne:

Lutter indbilding.

Jeppe:

Er det ej heller sandt, at jeg skulle til byen i går at købe sæbe?

Doktorerne:

Nej.

Jeppe:

Ej heller, at jeg drak pengene op hos Jacob Skomager?

Kammertjeneren:

Ej! Herren var jo med os på jagt den hele i går.

Jeppe:

Ej heller, at jeg er hanrej?

Kammertjeneren:

Ej! Fruen er jo død for mange år siden.

Jeppe:

Ak! jeg begynder allerede at fatte min dårlighed! jeg vil ikke tænke på den bonde mere; thi jeg kan mærke, at en drøm har bragt mig i den vildfarelse, det er dog underligt, hvor et menneske kan falde i slige [sådanne] griller.

Kammertjeneren:

Vil herren behage at spadsere lidt i haven, mens vi laver noget frokost til?

Jeppe:

Ja nok, men det må ske i en hast; thi jeg er både hungrig og tørstig.